
Hálózatok, regionális rendszerek

92/363

SCHOLZ, Eginhardt: Bibliotheks-Verbund Bayern (BVB) = Bibl.Forum Bayern. 20.Jg. 1992. 1.no. 74-86.p.

A bajorországi gépi könyvtári hálózatban (BVB) működik az NSZK első hálózati integrált könyvtári rendszere

Gépi könyvtári hálózat; Integrált gépi rendszer

1991 májusa óta a Bibliotheks-Verbund Bayern (BVB) nevű bajor gépi könyvtári hálózatban az NSZK-ban elsőként és egyetlenként integrált könyvtári rendszer működik, amely a közös katalogizálás mellett a WIN (Wissenschaftsnetz, tudományos számítógép-hálózat) és a felsőoktatási számítógép-hálózat révén a helyi hálózatokig bezárólag valamennyi könyvtári funkciót ellát. (A gyarapítási alrendszer kifejlesztése 1992-ben zárul.)

Közös katalogizálást jelenleg 15 könyvtár folytat, a jövő év közepére számuk 40-re nő. 30 helyi könyvtár részesül a hálózat szolgáltatásaiból, a Bajor Állami Könyvtár mellett egyetemi, szak-, iskolai, állami, regionális és egyéb könyvtárak. Az adatbázis jelenleg 3 millió címet tartalmaz, a közeljövőben a teljes bajor adatállománnyal ez 8 millió címre és 13 millió lelőhelyadatra egészül ki.

A központi rendszer és a helyi rendszerek intelligens interfészen keresztül kommunikálnak. Kereső rendszerként a könyvtárosok és a használók számára azonos online katalógus áll rendelkezésre regionális és helyi szinten, amely menüvel és parancsvezérelt üzemmódban működik.

A cikk a következő szerkezetben tekinti át a BVB egyes kérdéseit: szakmai felügyelet és feladatkör; létrejöttének menete és céljai (a hálózat története, a helyi könyvtári rendszerek bevonásának lépései, az integrált könyvtári hálózat megvalósulása); a szükséges hardver és a hálózat felépítése; hogyan valósulnak meg a központi rendszer funkciói (közös online katalogizálás, online katalógus és könyvtárközi kölcsönzés, offline leltetés, katalógus-előállítás, a helyi rendszerek ellátása katalógusadatokkal); a helyi rendszerek funkciói (online könyvtári katalógus, kölcsönzés-

nyilvántartás, gyarapítás, integrált katalogizálás, katalógusadatok átadása); a többfunkciójú könyvtárosi és használói munkahely jellemző vonásai.

(Hegyközi Ilona)

Természettudományi és műszaki tájékoztatás

Lásd 339

Társadalomtudományi tájékoztatás

Lásd 349, 357

Kutatás és termelés információellátása

Lásd 383

VEZETÉS, IRÁNYÍTÁS

Általános kérdések

92/364

KILGOUR, Frederick G.: Entrepreneurial leadership = Libr.Trends. 40.vol. 1992. 3.no. 457-474.p. Bibliogr.

A dinamikus, újító könyvtárvezetési stílus

Ésszerűsítés; Használó; Igénykutatás könyvtári szolgáltatásokra; Könyvtárügy története; Társadalmi követelmények; Vezetés

A technológiai fejlődés három eleme a találmány, a fejlesztés és az innováció volt. Ez utóbbi biztosítja, hogy az új termék talpon marad a piacon is. Az innovatív vezető olyan „vállalkozó”, aki megfelelő önbizalommal és kockázatvállalási készséggel rendelkezik ahhoz, hogy megkérdőjelezze a status quo-t.

Tizenegy könyvtáros példájával szemlélteti a cikk az újtó és vállalkozó könyvtárosok szerepét a könyvtártörténetben.

Közéjük tartozik Antonio Panizzi, akit a British Museum könyvtárának megújítójaként emlegetnek, s akinek katalógusszerkesztési szabályai máig hatnak. Charles Coffin Jewett, aki 1843-ban a szótárkatalógus őst meg szerkesztette, majd 1855-ben egy központi katalógus tervéhez való makacs ragaszkodása miatt állását is elvesztette, egységesítési elképzeléseivel megalapozta C.A. Cutter munkásságát. Ebben az időszakban jelentek meg William Frederick Poole folyóirat-indexei, amelyek – amellet, hogy akkoriban hihetetlenül megkönnyítették a cikkek keresését – a H.W. Wilson-féle indexek elődjai. Melvil Dewey maga az újtó könyvtáros: jólismert tizedes osztályozásának kidolgozása mellett részt vett az ALA, a Library Journal és egy könyvtárellátó cég létrehozásában, a katalóguscédula méretének szabványosításában, és megalapította az első könyvtárosiskolát. Ezek a lépések alapozták meg a huszadik század első felének sok jelentős fejleményét. Számos sikertelen kísérlet után 1901-ben Herbert Putnam, a Kongresszusi Könyvtár vezetője, oldalán Charles H. Hastings-szel, nyomtatott katalóguscédula-szolgáltatást indított, és megkezdte egy országos központi lelőhelyjegyzék munkálatait is. Ezek a merész és anyagi kockázattal is járó újítások vezettek fokozatosan a National Union Catalog kötetének kiadásához a hatvanas években. A század másik nagy újítója Henriette Avram, aki 1965-től dolgozott a Kongresszusi Könyvtár Információs Rendszerek Hivatalában, és kifejlesztette, majd országos és nemzetközi szabvánnyá tette a MARC formátumot. A szerző és Ralph Parker hozták létre (több kisebb horderejű próbálkozás után) – az LC MARC-ra támaszkodva – az OCLC nagyhatású rendszerét. 1976-ban Kenneth E. Dowlin hívta életre az első olyan számítógépes rendszert, amely a könyvtári feladatok mellett számos online szolgáltatáshoz is hozzáférést biztosít a használóknak. Számos további vállalkozó is említést érdemelne. Közülük talán Eugene Garfield, s az általa alapított ISI, illetve Roger K. Summit, a Dialog Information Systems alapítója a legjelentősebb, akik jelentősen hozzájárultak a folyóiratcikkek hozzáféréseinek növeléséhez.

A kilencvenes években tág tere van a vállalkozó-újtó kezdeményezéseknek, mivel a könyvtár célja egyre inkább az, hogy azonnali, elektroni-

kus formában való hozzáférést biztosítson a szükséges információhoz; növelje az elérhető információ mennyiségét, körét; egyre növekvő találati arányt biztosítson a használóknak, úgy, hogy az egységnyi költségek ne emelkedjenek. Az e célok eléréséhez vezető lépések során számos kérdésre kell még a kutatóknak választ adniuk.

A könyvtáraknak a felhasználók által igényelt információra és nem az állományra kell ezután a hangsúlyt helyezniük. A helyi adatbázisoknak felhasználó-orientáltnak kell lenniük, és nem szabad díjat kivetni használatukért. Az ilyen helyi könyvtári információs rendszerek működésének mind a technikai, mind a szellemi feltételei adottak, de felmerülhetnek újabb problémák. Az információáramlás másik végpontja, a kiadó már jó részt elektronikus formában állítja elő a műveket, legalábbis a nyomdai előállítás céljaira. Ezt tovább lehetne fejleszteni, és jelentős megtakarításokat lehetne elérni, ha közvetlenül ebben a formában juttatnák el a műveket a könyvtáraknak. Egy innovatív könyvtári információs rendszernek meg kell osztania a nyereségét az információtermelőkkel: a kiadókkal és szerzőkkel, és a világ bármely részéből származó, több nyelvű forrásokból kell egy nyelven biztosítani a hozzáférést.

A vállalkozó szellemű könyvtárvezetőknek meg kell kérdőjelezniük az eddigi status quo-t olyan újítások segítségével, amelyek eddig nem törtek be a könyvtárügybe.

(Orbán Éva)

92/365

PETTAS, William – GILLILAND, Steven L.: Conflict in the large academic library: friend or foe? = J.Acad.Librariansh. 18.vol. 1992. 1.no. 24-29.p. Bibliogr.

Konfliktusok a nagy egyetemi könyvtárak belső életében; mi a kárunk, mi a hasznuk

Egyetemi könyvtár; Munkahelyi légkör; Munkaszervezés; Vezetés

A szervezetten belüli konfliktus minden bürokratikus szervezet, így minden egyetem és egyetemi könyvtár életének természetes velejárója.

A legáltalánosabb konfliktusforrás a személyi különbségekből fakad, ezeket a következők

okozhatják: kor, társadalmi helyzet, képzettség és neveltetés, faj, etnikum, nyelv, szolgálati idő vagy fizetés. Az értékrendbeli különbségek, azaz a szakmai ideálok, a kulturális igények és irányultságok különbségei is gyakran okoznak konfliktust a viszonylag szoros munkaközösségekben dolgozó kollégák között. Gyakori konfliktuskiváltó tényező a könyvtár és a használó, a könyvtár és anyaintézménye közötti kapcsolat értelmezése is. Ha a könyvtár két részlege más-képp tájékozott, vagy keveset tud egymás munkájáról, emelkedik a konfliktusveszély. Gyakori oka ennek az építészeti vagy más fizikai elkülönítettség, vagy bármi egyéb ok, amely a könyvtáron belüli kommunikációt akadályozza. A nem elegendő tér, munkaerő, berendezés vagy anyagi ellátás gyakran vezethet személyek, részlegek közötti versengéshez, s ezen keresztül konfliktushoz. Konfliktus forrása lehet a könyvtáron belüli specializáció, a munkafolyamatok gyakran hierarchikus struktúrája, de éppen így a szakmai és az adminisztratív személyzet nézeteltérései is. Egy-egy külön feladat, egy-egy munkafolyamat végeredménye gyakran többek munkáján alapul, de kié a felelősség? Ime, az újabb konfliktuslehetőség. A szereppel való elégedetlenség, azaz pl. a hetvenes – nyolcvanas évek anyagi nehézségei és a növekvő használói igényekkel való szembe-sülés éppúgy konfliktusforrás, mint a munkával, munkahellyel összefüggő egyéb problémák: a nem megfelelő anyagi elismerés, az anyagiakból való nem egyenlő részesedés (akár még a könyvtáron belül is, de más foglalkozásokkal való összehasonlításban mindenképpen), a szak-szervezetekkel szemben elfoglalt álláspont kü-lönbözősége, a nemi vagy kisebbségi egyenlőt-lenség, vagy akár a főnök vezetési stílusa. Külön, újabb konfliktustermő terület a gyors technoló-giai fejlődés hatása a könyvtárra, mely egyaránt okoz szervezeti változásokat, változó követelmé-nyeket, vagy akár a hagyományos munkaköri le-írások megmásulását.

A konfliktusmegelőző és -kezelő lehetőségek egyik első lépése az alkalmazás előtti gondos vá-logatás: a leendő munkatárs, mint személyiség, nem azonos azzal, aki a papírokon – a bizo-nyítványokon, publikációs listán – szerepel. Je-lentős megelőző szerepe van az új alkalmazottak képzésének, s valamennyi munkatárs számára a kommunikációs lehetőség megadásának bizott-sági és összmunkatársi megbeszéléseken, vala-mint tájékozottságuk biztosításának, akár házi

hírlevéllel. A hivatali környezet gyakran építésze-tileg is megváltoztatható. A meglévő konfliktusok esetén gyakran jó hatású egy külső szervezet vagy néhány szakértő, más könyvtárból érkező munkatárs (bár kétségtelen, hogy a „külső szem-lélő” nem lehet tisztában az adott könyvtár egye-di problémáival). A munkatársak részvétele a könyvtár vezetésében a szakirodalom gyakori té-mája, s bár ez többnyire a könyvtár céljaival, s akár a prioritások átrendezésével való nagyobb egyetértést eredményez, időnként nem teljesülő elvárásokhoz és ebből fakadó frusztrációhoz ve-zethet. Az adminisztratív átszervezés meglehető-sen radikális módszerét a privát szektorban sok-kal gyakrabban, míg a nagy egyetemi könyv-tárakban meglehetősen ritkán próbálják ki, holott a hierarchia csökkentése, a „lapos” szervezet elősegíti a közvetlenebb kommunikációt, a gyo-rsabb döntéshozást és az egyéni kezdeményezé-seket. Szükség esetén egy középvezető leváltása is konfliktusoldó hatású. Végül: a tiszta helyze-tek, a világos fejlesztési politika és a működési kézikönyvek, az egyértelmű munkaköri leírások és a korrekt vezetés számos konfliktust elő-z meg. Ugyanakkor kétségtelen, hogy van egész-séges, tisztító, tisztázó konfliktus is.

(Mohor Jenő)

Munka- és rendszerszervezés, értékelés

Lásd 322, 362, 365

Pénzügyi és gazdasági kérdések

92/366

BAKER, David: Resource allocation in university libraries = J.Doc. 48.vol. 1992. 1.no. 1-18.p.

Gazdálkodás és gyarapítási keret az angol egyetemi könyvtárakban; felmérés

Egyetemi könyvtár; Felmérés [forma]; Gazdálko-dás -könyvtárban; Gyarapítási keret; Támogatás -pénzügyi -általában

Mivel a felsőoktatási könyvtár anyaintézmé-nyét szolgálja ki, természetesen eléri minden ha-

tás, amely az egyetemek, főiskolák életét, finanszírozási rendszerét befolyásolja. Az angol egyetemi könyvtárak anyagi ellátásának helyzetét és szerkezetét vizsgáló kérdőívet a kérdezetek 47%-a, összesen 33 intézmény küldte vissza.

Az intézmények többségében 3-5000 hallgató alap-, illetve 2-400 hallgató posztgraduális képzését látja el 2-800 oktató. Az intézmények legtöbbszörében 31 és 70% között van a természettudományi szakos hallgatók aránya.

Ami a költségvetés szerkezetét illeti, a könyvtárak közel felének saját költségvetésében szerepel, több mint felében pedig az egyetemi központi költségvetés része a munkatársak bére. A könyvtári költségvetést 6 könyvtár 0-3%-kal, 9 könyvtár 3-6%-kal, 5 pedig 6-9%-kal növeli saját bevételéből. Mindössze 3 könyvtár költségvetésének teszi ki több, mint 15%-át (egy esetben 20%-át) a könyvtár által megtermelt bevétel. Az egyetemi bevételek felső hányadából való könyvtári pluszrészesezésről mindössze 5 könyvtár tudott beszámolni. A könyvtárak legtöbbször költségeinek legnagyobb részét (9 könyvtár pedig szinte teljes egészét) a központi egyetemi alapokból kapja. Az egyéb források vagy nagyon kis (0-2%-ig 8, 2-4%-ig 5 esetben), vagy viszonylag jelentős (10-25%-ig öt könyvtárnál) mértékben járulnak hozzá a könyvtári költségekhez. A nem bér jellelű kiadások 16-30%-át könyvbeszerzésre, 41-55%-át folyóirat-előfizetésre fordítja a könyvtárak többsége. Nincs felsőoktatási könyvtár, amely 30%-nál kevesebbet fordítana időszaki kiadványokra, illetve 60%-nál többet költene könyvekre. A kiadások 1-5%-át fordítják a könyvtárközi kölcsönzésre általában, egy százaléknál kevesebbet egy könyvtár, 5-9% közötti összeget pedig öt könyvtár fordít e célra.

A nem számszerű eredmények alapján az Egyesült Királyság egyetemi könyvtárai költségvetési ellátásuk szempontjából igen változatos képet mutatnak. Nem mutatkozik összefüggés az egyetem nagysága, az oktatott tárgyak összetétele és a költségvetési tervezés, az anyagi források elhelyezése között. Mindezidáig igen kevés egyetemi könyvtár részesül az egyetem kutatói tevékenységének bevételeiből. Az egyetemi könyvtárosok általában egy véleményen vannak a természettudományi időszaki kiadványok fontosságát illetően, ám ezek beszerzése jelentős gondokat okoz azoknál a több karral rendelkező intézményeknél, ahol viszonylag kisebb a természettudományos szakok aránya. Nincs igazán je-

lentős előrelépés sem a könyvtárközi kölcsönzés, sem a géppel olvasható adatbázisok (pl. CD-ROM) folyóirat-előfizetési költségcsökkentő használata irányába.

(Mohor Jenő)

92/367

BUSTION, Marifran – WIGGINS, Tanya – HARELL, Jeanne – GYESZLY, Suzanne D.: Methods of serials funding: formula or tradition? = Ser.Lib. 20.vol. 1991. 1.no. 75-89.p. Bibliogr.

A folyóiratok gyarapítási keretének felosztása egy egyetemi könyvtárban a szakterületek között; lehetséges megoldások és gyakorlati tapasztalatok

Egyetemi könyvtár; Gyarapítási keret; Időszaki kiadvány

A stagnáló gyarapítási keretek és a növekvő folyóiratárak következtében a könyvtárak arra kényszerülnek, hogy szoroson nyomkövessék kiadásait és felülvizsgálják a folyóiratokra vonatkozó állományalakítási gyakorlatukat. Ha valamilyen képletet vagy a kiegyensúlyozott finanszírozási módszert alkalmaznak a felsőoktatási könyvtárban a folyóirat-kiadások terén, feltehetőleg ki lehet küszöbölni, hogy a különböző szakterületek számára egyenetlenül irányozzanak elő összegeket. A jelenlegi gyakorlat azonban gyakran nem támasztja alá ezt az elméletet.

Két, folyóiratokkal kapcsolatos vizsgálatot követően a Texas A & M Egyetem Sterling C. Evans Könyvtárában a könyvtárosok arra jutottak, hogy szükség van a szorosabb nyomkövetésre. Az egyetemi oktatók ugyanis kétségbe vonták, hogy a folyóiratokkal kapcsolatos kiadások az igényeket tükrözik, és kifogásolták a magas előfizetési költségeket bizonyos szakterületeken. Ugyanakkor nem vettek figyelembe olyan tényezőket, mint az egyetemi támogatás, vagy a beiratkozott hallgatók száma, és az illető szakra kinevezett oktatók száma.

Az állományalakító és a gyarapító könyvtárosok a meglévő dBase folyóirat-fájlok és az egyetemi költségvetés adatait felhasználva arra törekedtek, hogy az eltéréseket felismerjék és javaslatot tegyenek a lehetséges megoldásokra.

(Autoref.)

92/368

FERNENGEL, Birgit: Bibliotheksrelevante Förderung der Volkswagen-Stiftung = Bibliothek. 16.Jg. 1992. 1.no. 26-39.p. Bibliogr.

Res. angol és francia nyelven.

A Volkswagen-alapítvány támogatása a német könyvtáraknak

Tömörítését lásd: Könyvtári Figyelő, 39.évf. 1993. 1.sz.

Alapítvány

A Volkswagen-alapítvány az NSZK legnagyobb magánalapítványa, 1961-ben alakult meg. Könyvtárakat támogató tevékenysége nagyságát és fontosságát tekintve összevethető a Német Kutatási Társaságával (DFG). A 60-as években a tevékenység a tudományos könyvtárak kiépítésére összpontosított, a 70-es években az ésszerűsítés felé fordult. A 80-as években a régiók feletti programok (pl. „A történeti könyvállományok kézikönyve”, „A német nyomtatványok gyűjteménye 1450-1912”) domináltak. A két német állam egyesülése új feladatokat hozott, például egy tízmillió márkás programot hoztak létre tíz kelet-német egyetem infrastruktúrájának javítására. A jövőben a Volkswagen-alapítvány várhatóan további impulzusokat ad a könyvtárak fejlődéséhez.

(Autoref.)

92/369

WINDAU, Bettina: Kultursponsoring – Rückenwind für Bibliotheken? = Buch Bibl. 44.Jg. 1992. 1.no. 35-39.p.

Res. angol nyelven.

A kultúra szponzorálása – hátszél a könyvtáraknak?

Támogatás -pénzügyi -általában

A nyolcvanas évek elejétől állandó vitatémává vált a kultúra szponzorálása, összefüggésben a kulturális és azon belül a könyvtári költségveté-

sek drasztikus csökkentésével. A könyvtárak anyagi helyzete a meglévő szint tartását sem igen teszi lehetővé, újtásról, jobbtásról pedig szó sem lehet. Bár a kulturális intézmények fenntartása az NSZK-ban továbbra is egyértelműen a szövetségi állam, a tartományok és az egyes települések közös feladata (1989-ben 8,3 milliárd márkát fordítottak e célra, s ennek 12,6%-át a közkönyvtárak fenntartására), a feszült anyagi szituáción egyes intézmények a szponzorálás segítségével kívánnak enyhíteni.

A gazdaság – saját érdekében – egyre nagyobb értéket fordít a települések kulturális infrastruktúrájára, de elsősorban a „kemény” faktorokat támogatja (közlekedés, munkaerőpotenciál stb.). A szűkebb értelemben vett kulturális szponzorálás a vállalatok számára elsősorban kommunikációs eszköz: kifelé nagyobb ismertséget biztosít, demonstrálja a cég társadalmi felelősségérzetét, a vállalaton belül pedig nagyobb rangot ad a munkahelynek. A szponzorálásnak a hagyományos propagandaeszközökkel szemben több előnye van: a vállalkozó „semleges földön” léphet fel, a hagyományos propagandával szemben közömbös rétegeket is el tudja érni, rokonszenves színben tünteti fel a vállalatot a helyi lakosság előtt.

A könyvtárak nem részesülnek olyan mértékben a szponzorálás előnyeiben, mint azt egyrészt rossz anyagi helyzetük, másrészt széles hatókörük indokolná. Ennek fő oka, hogy általában nem tudnak a vállalatokkal szemben kompetens partnerként fellépni, nem tudják céljaikat, feladataikat, munkájukat és problémáikat a kívülálló számára is meggyőzően megfogalmazni. A vállalatok és a könyvtárak nincsenek „beszélő viszonyban”, képviselőik ritkán találhatnak egymásra. Mindezen kívül még a könyvtárosok kétkedése is hátráltatja a kapcsolatok kialakulását; attól tartanak ugyanis, hogy egyrészt fenntartóik a privát támogatások arányában tovább fogják csökkenteni költségvetésüket, másrészt a szponzorálók az intézmény tartalmi munkájába is bele akarnak szólni.

A könyvtáraknak bátrabban és tudatosabban kellene szponzorok megnyerésére törekedniük. A vezetők vizsgálják felül, hogy mi lehet a könyvtárak tevékenységi köréből hasznos egy vállalat számára, fogalmazzák meg konkrétan lehetőségeiket, válasszák ki a megfelelő intézményt, s ezzel a felkészültséggel ajánlkozzanak fel. A tárgyalások során ajánlatos pontosan rögzíteni a szóba

került szolgáltatásokat és ellenszolgáltatásokat. A könyvtárak a tudatosan szervezett szponzorálás révén olyan lehetőségekhez juthatnak, melyeket a jelen szűkös viszonyai között nem szabad elszalasztaniuk.

(Katsányi Sándor)

92/370

IIVONEN, Mirja – SAVOLAINEN, Reijo: Maksun paikka? = Kirjastotiede Inf. 11.vol. 1992. 1.no. 25-36.p. Bibliogr.

Res. angol nyelven.

Ideje fizetni? Az adatbázisokban való kereséért fizetendő térítés elvei és problémái

Gépi információkeresés; Térítéssel szolgáló szolgáltatás

Finnországban 24 tapasztalt keresővel készítették interjút a címben említett kérdéssről. Egyharmaduk közművelődési könyvtárban, egyharmaduk felsőoktatási könyvtárban, egyharmaduk társadalomtudományi szakkönyvtárban/tájékoztató intézményben dolgozott.

Minden könyvtári szektor más térítési politikát követ. A közművelődési könyvtárakban jelenleg ingyenesen lehet az adatbázisokban keresni. A felsőoktatási könyvtárakban a térítési politika és gyakorlat könyvtáranként jelentősen eltérő. Szakkönyvtárakban/tájékoztató intézményeknél a következő a politika: az adatbázisokban főként az adott intézmény munkatársai számára végeznek keresést, külsők számára a felhasználás korlátozott.

Az egyes könyvtártípusokban mások és mások a térítéssel kapcsolatos problémák. A közművelődési könyvtárakban az ingyenesség miatt igen nagy az igény, és nem elegendőek az erőforrások. A felsőoktatási könyvtárakban a legtöbb problémát az eltérő térítési gyakorlatból adódó félreértések okozzák. A szakkönyvtárakban a helyzet nem ennyire problematikus.

(Autoref. alapján)

92/371

DAVID, Maribelle: The invisible hand: economic reality = Public Libr.Q. 11.vol. 1991. 4.no. 3-11.p. Bibliogr.

A „láthatatlan kéz”: a gazdasági valóság

Költségvetés; Közművelődési könyvtár; Térítéssel szolgáló szolgáltatás

A térítés vagy ingyenesség kérdése továbbra is napirenden van az amerikai közművelődési könyvtárakban. A cikk azt állítja, hogy mivel a könyvtárak a piacgazdaságban működnek, a könyvtárosok hagyományos megközelítése, azaz az ingyenesség pártolása szakmai etikai és erkölcsi megfontolások alapján egyáltalán nem hatékony, ha a forrásokért való versengésről van szó. Adam Smith gondolata a kapitalizmus „láthatatlan kezéről” végső soron bevált, ha azt vesszük, hogy az online adatbázisok használatáért most milyen sok könyvtár kér térítést. A közművelődési könyvtáraknak, ha az információipar élcsapatában akarnak szerepet játszani, választaniuk kell: küzdenek a status quo fenntartásáért vagy elfogadják új szerepüket az információiparban.

(Autoref.)

Lásd még 331-332

Személyzet

92/372

OBERG, Larry R.: The emergence of the paraprofessional in academic libraries: perceptions and realities = Coll.Res.Lib. 53.vol. 1992. 2.no. 99-112.p.

A nem könyvtárosok szerepének növekedése az egyetemi könyvtárakban; érzelmek és tények

Egyetemi könyvtár; Feladatkör; Könyvtáros -középfokú, alapfokú; Könyvtárosi hivatás; Továbbképzés

Ma a könyvtár mindennapos munkájának nagy részét kiegészítő személyzet végzi el, rendszeresen ellátva olyan feladatokat is, amelyek egy generációval ezelőtt a könyvtárosokra tartoztak. A könyvtári munkák ezen újraelosztása következtében létrejött a könyvtári dolgozók új,

sajátos csoportja, az ún. paraprofessionális munkatársaké. A két csoport feladatai között jelentős átfedés alakult ki, mivel a könyvtárosok furcsa módon nem szívesen adták át munkájuk sok hagyományos részét, amelyet pedig ma elégtőn el tudnak látni a paraprofessionális munkatársak. A feladatok átfedése szerepjavart okozott, ami viszont sértődést eredményezett a munkahelyen és megzavarta a használókat, akik nem tudták világosan megkülönböztetni a két csoportot. A szerző adatokat idéz eddig még publikálatlan országos felméréséből, amely a paraprofessionális munkatársak szerepére, státusára és munkakörülményeire vonatkozott. Arra a következtetésre jut, hogy új könyvtárügyi modellre van szükség ahhoz, hogy kevésbé félreérthetően meg lehessen határozni mind a paraprofessionális munkatársak, mind a könyvtárosok szerepüket.

(Autoref.)

92/373

RESER, David W. – SCHUNEMANN, Anita P.: The academic library job market: a content analysis comparing public and technical services = Coll.Res.Lib. 53.vol. 1992. 1.no. 49-59.p. Bibliogr.

Az egyetemi könyvtári munkaerőpiac; különbségek a feldolgozó és az olvasószolgálati munkakörre vonatkozó követelmények és illetmények között

Egyetemi könyvtár; Feldolgozó munka; Felmérés [forma]; Könyvtárosi hivatás; Munkabér, alkalmazás; Olvasószolgálat

Az elemzés során 480 intézmény 1988-ban közzétett 11 033 álláshirdetését vizsgálták meg tartalomelemzéssel a következők tekintetében: számítástechnikai készségek szintje, idegennyelv-ismeret, korábbi gyakorlat, képzettség, felajánlott minimális fizetés. Az adatokat táblázatokkal és statisztikai módszerekkel elemezték. A feldolgozó munkakörökre vonatkozó hirdetések több számítógépes készséget, nagyobb gyakorlatot kívánnak meg, és több mint kétszer valószínűbb, hogy idegennyelv-ismeretet is. Az olvasószolgálati munkára ajánlkozóktól magasabb fokozatot várnak el. Mindkét csoport esetében megközelítően azonosak a felajánlott minimális fizetések az alacsonyabb szintű állásokban, de az olvasószolgálati fizetések gyorsabban nőnek az adminisztratív felelősség növekedésével párhuzamosan. Ezeket az eltéréseket kell szem előtt tartania annak, aki ilyen szakosodásra készül tanulmányai vagy állásváltogatása során.

(Autoref.)

Lásd még 381

Módszertani irányítás

92/374

SCHMIDT, Marion: Neue Strukturen und erweiterte Aufgaben des Deutschen Bibliotheksinstituts = Bibl.Info. 2.Jg. 1992. 2.no. 115-117.p.

A Német Könyvtári Intézet (DBI) új szervezete és kibővült feladatköre

Feladatkör; Módszertani központ

A Német Könyvtári Intézet (Deutsches Bibliotheksinstitut, DBI) 1992. január 1-től új szervezeti formában és bővített tevékenységi körrel működik, ugyanis ettől az időponttól kezdve ehhez az intézményhez tartozik a korábbi kelet-berlini Központi Könyvtárügyi Intézet (Zentralinstitut für Bibliothekswesen, ZIB) és a Tudományos Könyvtárak Módszertani Központja (Methodisches Zentrum, MZ) 44 dolgozója. Ezzel a DBI létszáma 134 főre emelkedett.

Az új szervezeti felépítés szerint az intézmény az igazgatási osztályon kívül öt szakmai osztályból áll. Az egyes osztályok feladatkörei: 1. Kiadványok, közönségkapcsolat; 2. Bibliográfiai tanácsadás, tájékoztatás; 3. Hálózati rendszerek; 4. Számítógépes rendszerek gondozása és fejlesztése; 5. Üzemszervezés; nemzetközi kapcsolatok.

(Katsányi Sándor)